

Kamp om holdninger For eller imod samarbejdspolitikken

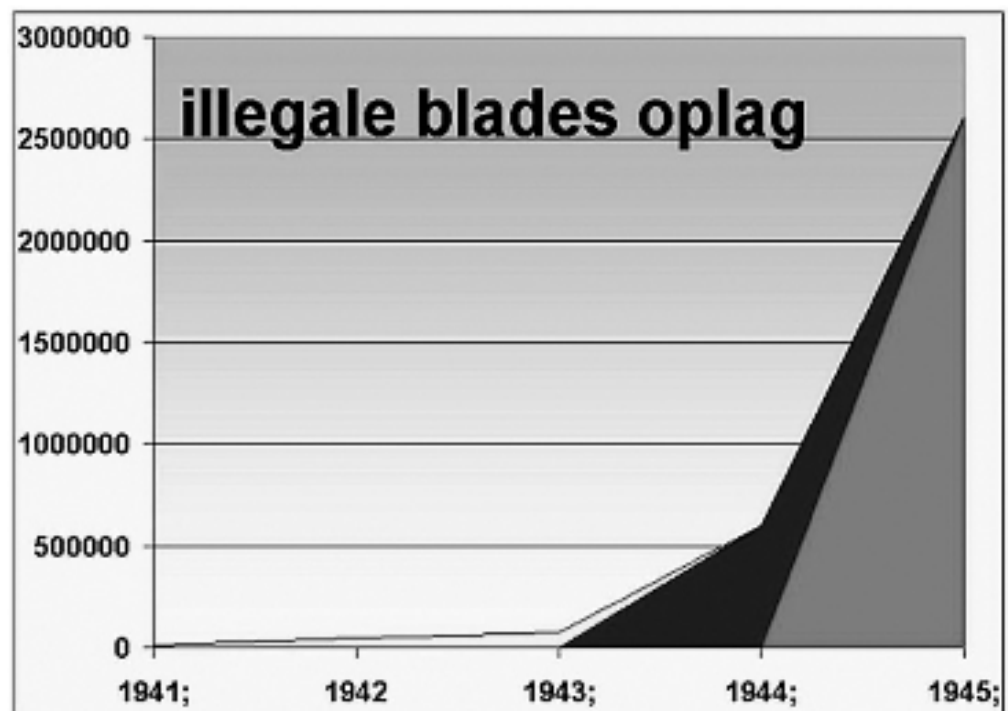
Eller?

9. april, 1942: Det første Frit Danmark udkommer (illegalt blad)

Hvem fortæller sandheden?

En frihedskæmper fortalte i TV,
at han allerede den 9. april sleb økserne.

Nationalistik bragesnak? Mytedannende mediegunf?

Oplagens enorme størrelse?

Et plaster på såret

Min vurdering af danskerens holdning til nazisterne står jeg nok ret alene med. De fleste af mine jævnaldrende danske er i dag stadig flove og går inderst inde med en skamfølelse over egen svigten – uformåen – og har nok mere eller mindre fortrængt virkeligheden.

Flertallet har også i dag den anskuelse, at det klogeste var og er at køre på fribillet og samarbejde med overfaldsmændene, at hytte sig og lade andre betale – med andre nationers ungdoms blod for vor frihed.

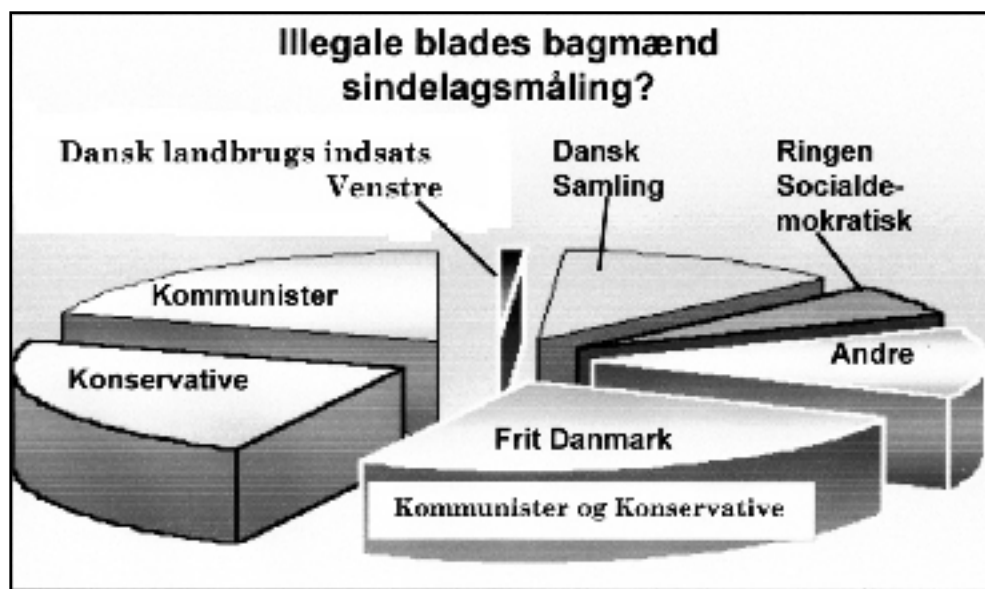
Men havde jeg i stedet vurderet danskernes sympatier, lå disse klart og entydigt hos de allierede. Danskeren sympatiserede absolut ikke med nazisterne. Udgangspunktet for mit skøn er ikke om danskeren brugte den kolde skulder – gik algang – sang alsang med:

«Kong Christian eller Det haver så nyligen regnet» – gik med Royal – Airforcehue eller Kongemærke.

Men gavnedde han nazisterne, gjorde han sig tanketomt umage, som jeg gjorde en overgang i mit arbejde

Men? Havde danskeren andre muligheder? Anstrengte han sig?

Min påstand om, at krige kun har tabere, gælder ikke for danske landmænd, de scorede kassen.

Danske politiske partiers del i udgivelse af illegale blade

Danmarks kommunistiske parti 20%
Frit Danmark; (kommunister og konservative) 25%
Konservative 23%
Dansk Samling 12%
Ringen (socialdemokratisk) 6%
Bondepartiet Venstre 1%
Andre 13%

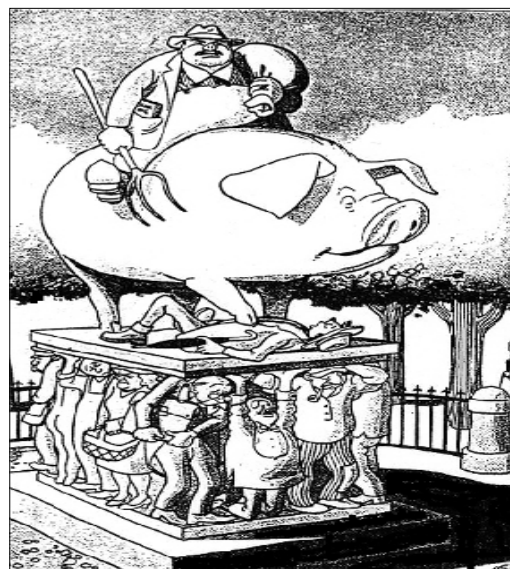
Venstres «heltemodige» indsats blandt skaren af modstandsfolk kan skyldes, at der trods alt er grænser for, hvad selv den flittigste danske landsmand kan yde.

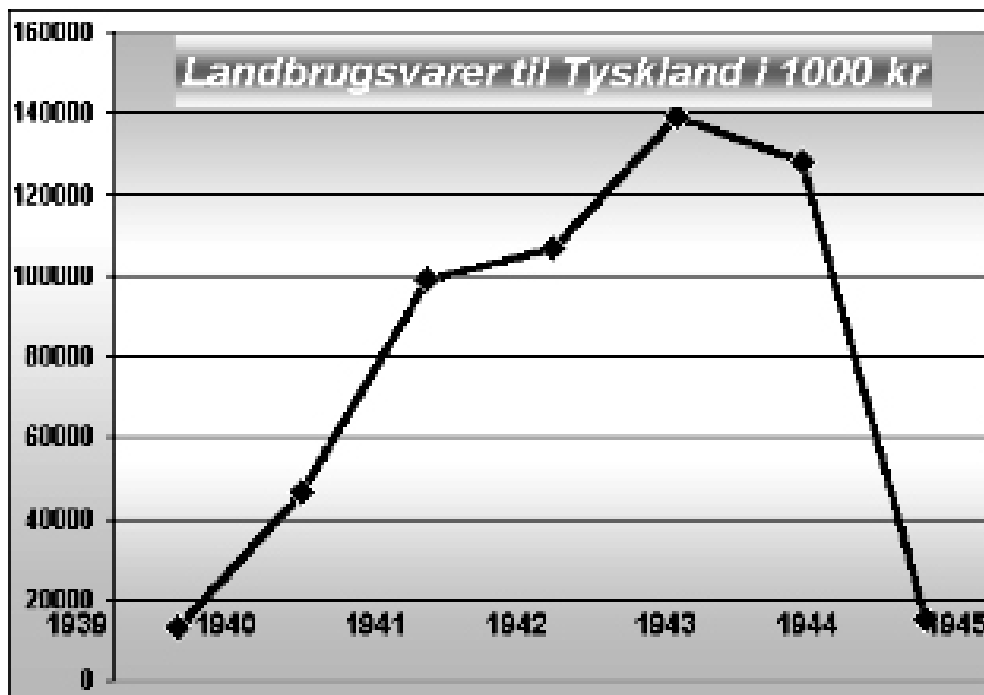
Produktionen og eksport af fødevarer til den hungrende tyske krigsmaskine blev sat op og opretholdt til de allierede luftbombardementer af de tyske jernbaner satte stop for transport. Fritidssystemerne med fæstningsbyggeri af Vestvolden levede ikke megen tid til modstandsarbejde.

Den ene procent er sandsynligvis udført af unge studerende bønder, der er blevet smittet af de unge, forvildede og hensynsløse studentekammerater.

Er fødevarer = krudt og kugler?

Tegningen er fra 1945 af Bo Bojesen og illustrerer danskes opfattelse af den danske bondes indsats på bekostning af skatteborgere.

Børn i modstandskampen

I kamp med duplikator og tryksværte

Stimmungsbericht

Da jeg tror vore genfordigheder i det store hele lignede andres, vil jeg beskrive det første illegale trykkeri hjemme på dagligstuens spisebord. De første tryksager blev lavet som hektogrammer og linoleumstryk. Uvant, som vi var i omgangen med tryksværte, var forklaringer overflødige, hvis politiet dukkede op.

Hænder, tøj, ja endog pletter på møblementet; alt talte sit eget stille sprog om aktiviteterne. Mor kæmpede en håbløs kamp imod, da hun ikke havde de simpleste rengøringsmidler.

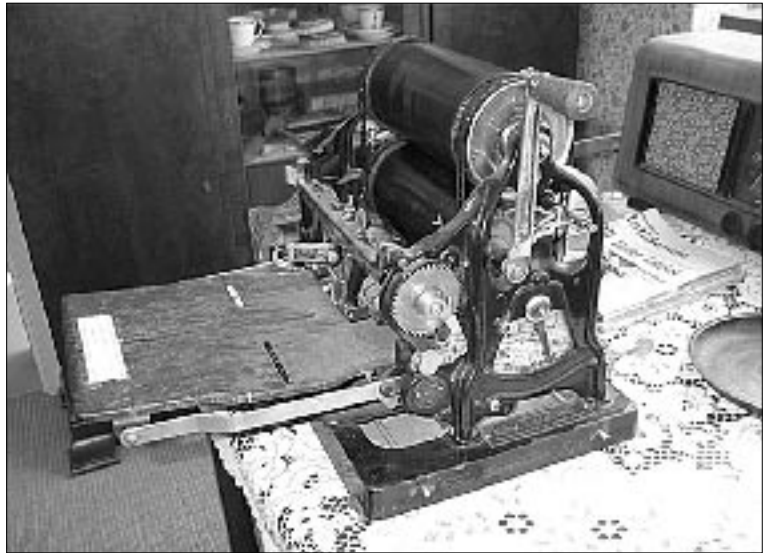
Klude var efterhånden også en mangelvare.

Det danske politis skarpsindighed ville ikke blive sat på en alvorlig prøve, dertil var beviserne for iøjnefaldende. Når vort trykkeri kørte, havde vi altid en mand hængende på gaden for at advare, hvis politiet skulle dukke op.

Det tog jo en hulens masse tid, når stuen fungerede som trykkeri, at få pakket sammen og gemt væk på loftet.

Far fik fat i en hånddreven sværteduplikator, men også den gav problemer, den larmede, nærmest gungrede.

For at det ikke kunne høres af underboen, lagde vi klude under bordbenene.

Kasseret papir og stencils skulle fjernes; når kakkelovnen ikke kunne bruges, måtte tingene anbringes i skraldebøtter langt borte fra trykkeriet.

Produkterne var nærmest ulæselige, men der var god afsætning, de var jo forbudte. Man brugte en stencil, et meget tyndt „papier“. Når man skrev på maskine, slog man farvebåndet fra og hamrede så bogstavtypen igennem stencilen.

Derved fremkom huller, som sværtten kunne sive igennem. Man havde også «penne» med skarpe hjul i forskellige bredder, dem kunne man tegne med.

Ofte havde man siddet dødsens træt efter en lang dags arbejde for, når værket endelig var næsten fuldført at komme til at trykke et hul et eller andet sted i mesterværket, hvilket resulterede i store klatter og selvfølgelig altid midt i den vigtigste tekst; så måtte man til den engang til.

Skift af de sværtfylde stencils svinede enormt i begyndelsen, indtil man fik lært sig taget.

Distributionen foregik på hundrede og sytten forskellige måder, her var folk virkelig opfindsomme. Barnevogne, ja min søster havde sine faste ture, 9 – 10 år gammel med dukkevogn.

En nat er far på vej hjem fra et bal, hvor han havde spillet; han kører med violinen og saxofonen spændt fast på cyklen, og da han bliver stoppet af et par betjente, spørger de interesseret:

Ved fordelingen af illegale blade var der brug for opfindsomhed, her foregik den i barnevogn, min søster 10 år gammel brugte sin dukkevogn

«Hvad er det, De kører med»? Grinende siger far:

«Maskinpistoler».

«Åh, hold kæft, se nu bare at komme hjem og i seng».

Da fatter beretter hjemme, siger han glad: «Det var sku en god fidus, jeg fik der», og den brugte han så.

Et problem var at skaffe penge til materialerne, det skete ved salg af Niels Ebbesenmærker, et andet var politiets ihærdige jagt på trykkerierne.

Oplagstallet stiger markant i 1944

Sker danskerens sindelagskifte her?

Når vi ser på de enorme oplag, der er udgivet ifølge tabellen, fyldes jeg af en stille undren. Da vi trykte det kommunistiske Land og Folk og Frit Danmark brugte vi løs af de sparsomme papirlagre, som Danmarks Kommunistiske Parti havde gemt, før det blev illegalt.

Men disse lagre forslog som en skrædder et vist sted, derfor samlede kommunisterne ind på arbejdspladserne.

Her vendte man de tomme lommer. Rige sponsorer, hvis der var nogen, gik vor dør forbi. Hvis disse kæmpestore oplagstal er rigtige, kunne Danmarks gader have været brolagt med papir.

Men min undren går mere på, hvis tallene er rigtige, at så må omkostningerne til papir og sværte have været i en størrelsesorden, der gør det mere end svært at forklare mig, hvorfor jeg og mine kammerater i vor illegale tilværelse stort set ingen økonomisk støtte fik.

De kilder, jeg kan finde frem til, viser, at jeg først fik 200 kr. pr. måned fra november 1944. Et og et halvt år var jeg under jorden og levede på nas hos fattige arbejdere og af arbejdskammeraters indsamling på min læreplads.

Hvis man har svømmet i mammon, hvorfor har man ikke forsøgt at holde sabotørerne i bare nogenlunde god foderstand?

Selv læredrenge gav en skærv Sabotørerne blev ikke fedet – endsige overfodret

I en periode levede jeg af rå havregryn med vand og et maltekstrakt (Ovomaltine), varm mad fik jeg og flere kammerater lejlighedsvis på et tysk beslaglagt hotel, hvor vi kunne risikere midt i desserten at møde «venner», som vi havde afvæbnet eller på anden måde forulempet.

Vi var vel næppe mere end 80 – 100 BOPA-sabotører i december 1944, meget væltede vi, men statsbudgettet kunne vi næppe have væltet. Jeg tror ikke på de illegale blades oplagstal, men kan til gengæld ikke dokumentere deres urigtighed.

Bladenes aktører – budskabernes udbredelse betydning – sabotørernes bagland?

Hvor mange danske, der blev taget i denne form for illegalt arbejde, ved jeg ikke, men det var mange, og mange vendte aldrig hjem fra kz-lejrene. Glemme bør man ikke, at af Danmarks kommunistiske Partis medlemmer mistede mellem 6 og 10 % livet i modstandskampen.

Rekruttering af nye sabotører skete ofte fra disse bladgrupper, ligesom de hjalp med at skaffe logier og depoter. En meget stor del af bladfolkene blev aktive indenfor andre dele af de illegale organisationer, ikke mindst ved transport (jødernes flugt til Sverige) og ved dannelsen af de «militære» ventegrupper.

Disse må ikke forveksles med officerernes militære ventegrupper, (officersgrupperne), som var samarbejdspolitikernes forlængede arm ved blandt andet at være bagmændene i Den skæve Våbenfordeling.

Mere end 12.000 danskere vandrede gennem tyske fængsler, torturkamre og koncentrationslejre. Bladfolkernes andel heri var betragtelig stor.

Personligt undgik jeg, så vidt det var muligt, bladgrupperne krigen igennem, dels var det en overtrædelse af en vigtig lov om sikkerhed i illegalt arbejde, nemlig, at man ikke måtte blande de forskellige organisationers arbejde sammen, men deres risikomoment var stort, idet for mange i sagens natur kom til at kende disse folk.

Ikke én, men mange gange fik jeg under flugt midlertidigt ly – logi hos bladfolk eller hos én af De røde Enker og står i dyb taknemmelighedsgæld til dem.

Sandhedshunger – Ny radio – støjsendere

Stimmungsbericht

Der blev spinket og sparet til en ny radio; hvad skulle man satse på? Hvilke modeller kunne tage England og Sverige? Hvem kunne trylle netop en sådan model op af jorden? Kendte man nogen, der kunne hjælpe til at forbedre modtagerforholdene?

Antenner i alle mulige mærkelige udgaver blev konstrueret og sat op; man pralede åbenlyst af netop sin udgave; nu var det mere vigtigt end nogensinde at få sande efterretninger udefra.

Den tyske censur var effektiv. Den danske radio og vore aviser var fulde af løgn og propaganda.

I stuerne var landkort sat op på væggen, og efter hver udsendelse blev nålene, der markerede fronterne, flyttet.

Vor geografiske viden steg til uanede højder. Tyskerne var så fulde af løgn, at vi bare grinede – skadefro.

De foretog sejrige, elastiske tilbagetog.

Når det lød i højtalerne:

«*Her er London; Her er London*» sad flertallet af danske med hovederne inde i radioapparaterne for at opfange alt. Gaderne lå øde hen. Alle var stille, forstyrrelser blev ikke tålt, man noterede ned til den efterfølgende evaluering.

Hvad blev sagt?

Men det var tit svært at tyde, for tyskerne var effektive; før og under udsendelserne hylede det fra tyske støjsendere.

Opmuntrende var særmeldingerne fra London; når der var hilsener til Olga, Hans og Ole, så vidste vi, at gode danske skulle i aktion, hvad enten det var kaninerne (faldskærmsfolk) eller nedkastninger, det drejede sig om. Endnu mere opmuntrende var det at høre tysk radios meldinger om fjendtlige luftangreb. Det kunne lyde:

«Achtung, Achtung; hier ist die Luftlagemeldung; keine feindliche Luftfahrzeuge über die Ruhrgebiet».

Det krævede ikke særlige matematiske evner at regne sig frem til, hvor der blev bombet og i hvilket omfang.

Under slaget om Stalingrad var der en særlig udsendelse på tysk fra Moskva, hvor man opfordrede den tyske soldat til at stoppe galskaben, det meningsløse og for tyskerne helt udsigtssløse slagteri.

Russerne lod en metronom lyde, og for hvert syvende sekund lød en tør, lidenskabsløs stemme; *«Igen døde en tysk soldat ved Østfronten»*. Med mellemrum kom en opgørelse over, hvad det blev til på et minut, en time, et døgn osv..

På Amager Fælled var en støjsender, som jeg længe havde skævet til, men da jeg endelig i 1943 – måske 44 får taget mig sammen til at lægge den ned (sprænge den i luften), kommer en BOPA-gruppe (Karl Borch Sørensen, kaldet James) mig i forkøbet.

Grundigt arbejde må man sige. Senderen var totalt smadret, men det hjalp ikke, tyskerne havde andre sendere, og vi måtte krigen ud døje med hyleriet.

Kommunikation

Når vi går tilbage til besættelsestiden, må vi tænke på, at den tids kommunikationsmidler var nul og nix sammenlignet med i dag. Radioer var kæmpestore kasser, transistorer kendtes ikke, store radiorør var sagen.

Båndoptager og telefonsvarer var ukendt land. Mobiltelefoner og Walkie-Talkier kunne givet vis have sparet kammeraters liv, men de eksisterede ikke. Hertil kom risikoen ved at blive afsløret.

Det vrimlede med stikkere, landsmænd, der angav landsmænd for 50 kr. eller mindre, for en pose bajere for at de kunne fortsætte værts-husturen, ingen af bitter nød.

Men løs snak – sladder, uforsigtighed og godtroenhed krævede sit.

Vigtige bud for modstandsarbejde var

Vær ikke nysgerrig. Hvad du ikke ved, kan de ikke tæve ud af dig.

Bland dig ikke i andre organisationers arbejde. Hold kæft.

Vær anonym. Du må ikke gøre dig bemærket. De illegale blades betydning skiftede karakter; fra at være en kamp om holdninger, fra blot at være oplysende om, hvad, der foregik her og i den frie verden, til efterhånden at blive en udslagsgivende faktor, fordi de formidlede Frihedsrådets strategier, holdninger og opfordringer videre til det danske folk under de sværeste perioder i Danmarkshistorien f. eks. under folkestrejkerne.

«*Et folk – et rige – en fører*», skreg Hitler.

Den devise gjaldt ikke i Dannevang, her skovlede bønderne penge ind som aldrig før. Når deres indsats med hensyn til illegale blade kun når en højde af én %, har jeg en begrundet formodning om, at denne ene procent blev produceret af forvildede, hensynsløse, unge fra partiet Venstre (studenter) i bymiljøerne. Ude på landet havde man travlt, ikke mindst med opbygningen af tyske fæstningsværker. Dansk landbrug dækkede næsten 10% af Det tredje Riges fødevarerforbrug.

Tyske propagandatricks

Den tyske terror var omfattende og vil blive omtalt senere; her skal blot nævnes, at tyskerne brugte alle kneb for at forvirre den danske befolkning. Et af dem var at udgive falske illegale blade, f. eks. Corsaren, der udkom i begyndelsen af 1944 fra Sicherheitsdiensts Afdeling på Shellhuset.

Den 25. og 26. august 1944 pågreb dansk politi nogle folk, der klistrede plakater op. Disse plakater stammede tilsyneladende fra Danmarks Kommunistiske Parti, men afhøringer afslørede, at der var tale om Schalburgfolk.

Disse blev fortørnede over, at deres tyske bagland, Gestapo, nægtede at kendes ved dem. Men alt i alt var disse forsøg på at vildlede danskerne ret betydningsløse, dertil var de for klodsede og danskerne for godt begavede til at hoppe på limpinden.

Radiopropagandaen mod sabotagen havde langt større virkning og var sammen med truslen om at blive sendt på arbejde in Dritte Reich stærkt medvirkende til de negative holdninger, som flere danskere havde mod sabotagen langt ind i 1944 (se Krenchel og Høyer).

Plakater – smørsyre

Stimmungsbericht

Smørsyre – brun sæbe og en avis som våben

Medens vi sidder ved aftensmaden, dukker en mindre dreng op og beder om at tale med far. En eller anden melder afbud. Mor står ved opvasken; far siger til mig:

«Du må give mig et nap i aften, min makker er blevet syg».

«Hvad drejer det sig om».

«Det får du besked om, når vi er alene» (Mor var ret nysgerrig).

Jeg skulle være «vagthund – anstands dame», medens han smurte en eller anden syre på nazisters forretningsvinduer, måske var det kisel-syre, hvad ved jeg, men han malede nazisvin med meget store bogstaver. Noget kunstværk blev det ikke til, for i dagslyset næste dag kunne man se, hvorledes syren var løbet ned og havde lavet gardiner.

Fatters håndværkerære fik her et knæk.

Den næste butik var også hurtigt overstået, far kommer tilbage og siger: *«Jeg smadrer en rude og smider noget stinkstof ind».*

«Har du en avis og brun sæbe far?»

«Det larmer, og du kan let skære dig».

Han havde også nogle plakater, som vi skulle sætte op senere, dem kunne han klistre på ruden.

«Okay, du kan da prøve, far».

Han smadrer ruden og smider en flaske uden prop med smørsyre ind i butikken. Smørsyre er et kraftigt stinkstof, som ætser sig ind i inventaret og lugter af sure sokker og tynd mave.

Svært tilfreds vender han tilbage, og nu er der kun plakaterne tilbage. Vi går i gang, nogle få gader borte, men dette er noget farligere, for den «gamle» vælger hele tiden steder, hvor folk kommer forbi, og hvor lidt af det sparsomme mørklægningslys falder.

Nu ser jeg en stor mandsperson komme sindigt cyklende, er det en betjent? Ja, jeg giver advarselssignalet, men far har ikke travlt, han kæmper for at få plakaten til at sidde glat og lige; nu er der ingen tvivl, det er en betjent.

Denne aner uråd og sætter farten op, nu fløjter jeg signalet som en gal. Fatter pakker klisterspand og koste sammen, vi springer på cyklerne. Af sted går det, jeg snupper spanden og betjenten begynder at råbe: «*Stands i lovens navn*».

Fars pedal er på vej bagud for instinktivt at bremse og lyde denne øvrighedsperson.

«*Nej!*» hvæser jeg, «*kør for Helvede, vi kan sagtens køre fra den røv*».

«*Må jeg bede om salontonen knægt*».

Vi spurtede og var væk. Forsigtigt ad omveje, hjem til aftenhyggen. Plakaterne kunne jeg ikke se den dybere mening med dengang og slet ikke i dag, når risikoen – tre måneder i spjældet – holdes op mod det litterære indhold, måske kan du?

Teksterne var: Leve et frit Danmark. Leve Stalin. Leve Churchill.

I dele af den danske befolkning var indtrådt en mærkbar ændring, da en dristig og meget ung sabotagegruppe blev afsløret i Aalborg. Churchill-Klubben kaldte den sig. Den bestod af otte skoleelever fra Aalborg Katedralskole. De havde i løbet af foråret og sommeren ødelagt forskelligt tysk krigsmateriel og sat ild til et par godsvogne.

Politiet fandt frem til gruppen og arresterede den. De otte drenge anklagedes for 25 sabotagehandlinger og blev sat i fængsel. I september pågreb politiet imidlertid igen to af Churchill-Klubbens medlemmer på forsk gerning. Det viste sig, at tre af drengene havde set deres snit til at liste ud og ind af arresten og fortsætte deres patriotiske ulovligheder. Drengene fik hårde fængselsstraffe – skønt de ikke var myndige – deres rektor på Katedralskolen blev afskediget.

Men Churchill-Klubben vandt en berømmelse i befolkningen, der hurtigt skulle få indvirkning på folkestemningen.

Deres mod og uforfærdethed, deres erklæringer i retten om, at når der ikke var voksne, der ville, så måtte de for landets ære tage kampen op imod tyskerne. Deres uforfærdethed og held til at fortsætte sabotagen, medens de var fængslet, gav folk noget at tænke over.

Sabotagen blev ved deres indsats noget mere populær.

19.04.1942: 4 domme for deltagelse i demonstration den 9. april

13.06.1942: 6 drenge idømmes strenge fængselsstraffe for sabotage.

Sabotage? Drengestreger? Murersnor

Stimmungsbericht

Dette og følgende fra mine erindringer er taget frem for at vise, hvor primitive vore og dermed mange andres første spæde forsøg på modstand var, og hvor sent den første modtand egentlig begyndte.

Sammen med Kaj havde jeg i sommerens og vinterens løb forsynet tyske soldaters cykler med en murersnor fra styret og ned til forhjulet, når de så kom ud fra værtshuset, helst med en ordentlig kæp i øret, skete det et par enkelte gange, at de i deres brandert stod på hovedet. Som regel kom de ud med en feltmadras, og holdende hende om livet og cyklen i den anden hånd, skete der ingen verdens ting.

Oftest blev vi trætte af at vente på triumfen, det blev ofte sent, vi skulle tidligt op næste morgen for at gå på arbejde, men en ting kom der dog ud af det, nemlig, at vi igennem vore mange observationer kunne se, at de tyske officerer følte sig hjemme i det lille fredelige Danmark.

De hængte nemlig deres bæltter med pistoler i garderoberne.

Flere steder var disse lige inden for døren.

Tidligt på en meget fredelig aften, der var ingen mennesker på gaderne og sandsynligvis sad gæsterne – ejermændene til tre pistoler ved en god, stor middag med en masse bajere.

Tiden er inde, vi kredser rundt, tør man? Pludselig siger jeg, så er det nu; uden at løbe, er jeg inde i garderoben. Garderobedamen er væk; i et greb har jeg fat i alle bæltterne og er pist væk – borte.

I et spring er jeg på cyklen og nærmest i panik racer vi af sted, men bliver dog hurtigt klar over, at vi opfører os som idioter. Alle vil lægge mærke til os, med den fart, må der være noget galt.

Øjeblikkeligt sætter vi farten ned, kun for at blive klar over at vore dumheder ikke er udtømte, jeg kører nemlig rundt med tre store skydere i hånden. Vi stopper, af med vindjakken, den bliver de rullet ind i og anbragt på bagagebæreren. Da den værste panik har lagt sig, melder spørgsmålene sig, hvad har vi fået?

Hvordan ser en pistol ud? Hvordan fungerer den?

Sidst, men ikke mindst, hvor skal vi gemme dem?

Hvad skal vi bruge dem til?

En søndag formiddag er jeg alene hjemme, Kaj dukker op. Vi tager pistolerne frem, undersøger og aflader, så vi er sikre på ikke at lave ulykker.

Vi skiller dem ad og er efterhånden fuldstændig på det rene med, hvordan de fungerer.

«Tror du, de virker? Kan vi prøve dem»?

Komedien ender med, at jeg tager mors strygebræt frem.

«Hvis vi tager billedet dér ned, passer højden».

«Folk kan da høre knaldet, tror du ikke»?

Vi lukker op for radioen, der er gudstjeneste og til bruset af orgeltoner fyrer vi med rystende hænder det første skud af. Forskrækkede af braget pakker vi alt sammen og gemmer det væk oppe på loftet.

«Det brag må folk da have hørt»?

Men der var fortsat helt stille i lejekasernen. Strygebrættet bliver undersøgt. Der er hul ret igennem; i væggen er der bare et lille hul i tapetet. Vi gentager senere spøgen, men har nu forøget skydeskivens tykkelse med et par spækbrædder og et stykke brænde.

Kuglen fløjter lige igennem.

Hvor mange skud vi i tidens løb fik fyret af, ved jeg ikke, men mange år senere skal mine forældre have tapetseret, og da far river det gamle tapet ned, følger store klumper af blyprojektiler med ud.

Jeg skal ikke her gengive hans noget forundrede udbrud.

Vi fik efterhånden samlet 6 pistoler sammen, uden at have nogen som helst mening om, hvad de skulle kunne bruges til. Skydevåben, skydebane i dagligstuen og mors strygebræt er karakteristisk for modstandskampen på dette tidspunkt.

Man må huske på, at danskerne var et fredeligt, lovlydigt og autoritetstro folkefærd, absolut ikke nazister af navn, men var de i et eller andet omfang af gavn?

Der var en himmelråbende afstand mellem vore kluntede aktioner og de spaniensfrivilliges.

Det var dem, der viste vejen, det var dem, der lærte mig op.

De første domme ved «danske» domstole! For hvad?

For at kæmpe for Gud – Konge, Fædreland og Demokrati?

Stimmungsbericht

Tidligt en morgen, før far skal på arbejde, dukker en kvinde op, og der hviskes og tiskes meget lavmælt ude i korridoren.

Ingen tvivl, noget er rivende galt.

Far kommer ind i stuen og siger:

«Jeg smutter i nogle dage; Aage, du skal give besked hos mormor og morfar ved at lægge breve bag havelågen, du må ikke sige noget til nogen».

Begge havde vi ventet, at Mor ville sige Guuud og starte med at klynke. Uden et ord fik hun på rekordtid smurt nogle madder, stak ham alt, hvad hun havde af penge, medens hun gav mig besked på, hvad jeg skulle hive ud af skuffer og skabe af tøj.

Han fik et knus og blev skubbet ud ad døren.

Væk var far. Mor havde givet ham alle kostpengene.

Hvad skulle vi så leve af?

Vi vidste, at far trykte illegale blade, for vi havde hentet papir inde i byen. Vi vidste også, at han solgte Niels Ebbesen mærker for 2 kr. stykket, og at pengene gik til Kommunistpartiets illegale arbejde.

Til mor siger jeg:

«Tror du ikke, det vil være en god idé, om jeg snuser lidt rundt for at få noget at vide? Mig gør de jo ikke noget, for jeg har jo ikke gjort noget».

Hurtigt finder jeg ud af, at en partikammerat til far ved navn Karl er arresteret om aftenen. Jeg kendte ham ganske godt, fordi jeg ofte havde løbet i byen med pakker for far til de forskellige partimedlemmer.

Karl var skibsbygger på Refshaleøen på B&W og det var ikke særlig svært at regne ud, at politiet på en eller anden måde satte ham i forbindelse med den påsatte brand på Riggerloftet derude.

På dette loft havde man de modeller, som brugtes til at bukke spanterne efter til de nye skibe, som var under bygning. Ingen modeller betød ingen nye skibe til tyskerne.

På min vej gennem Polensgade ser jeg flere politivogne diskret parkeret og civilklædte betjente.

Man kunne ikke være i tvivl, her stank af pansere.

De kom slæbende med en anden partikammerat, der var model-snedker på Hærens Flyvetropper på Kløvermarken.

Tilbage hos mor fortalte jeg, hvad jeg havde fundet ud af, og vi blev enige om endnu en gang at støvsuge alle de steder, hvor vi selv i vor vildeste fantasi kunne forestille os, at far havde gemt noget.

Vi fandt et par sider fra et illegalt blad, der var gået i fisk under trykningen og som bare var smidt om bag et skab.

Noget over middag lyder tunge trin på hoved- og køkkentrappen. Der ringes på hoveddøren, og jeg når lige at sige til mor:

«Du skal bede om at se en dommerkendelse».

(Det havde jeg lært om i skolen.) Hun lukker op, hurtigt har et stort brød af en betjent en fod i døren, medens en anden bare maser sig ind.

Mor spørger: *«Hvad vil De»?*

«De vil godt snakke med min far».

«I kan måske finde ham på hans arbejde».

«Hvor arbejder han»?

«Det ved jeg virkelig ikke, han har vist lige skiftet arbejde, jeg husker ikke navnet på virksomheden».

Hun prøver nu at skubbe betjenten ud ad døren, far er ikke hjemme, så kan der vel ikke være mere. Brutalt skubber de til mor.

«Joh, de vil gerne foretage en husundersøgelse».

Mor siger afvisende: *«Tror I jeg vil have fremmede til at rode og snage i mine sager»?*

De fastholder, at de vil ransage lejligheden og mor beder nu om at se en dommerkendelse. De griner hende åbenlyst op i ansigtet og siger:

Der var engang. Dommerkendelser bruges ikke i vore dage»

Hun spørger: *«Er I da ikke danske betjente»?*

Hun beder om at få deres navne og tjenestenumre; her kniber det for de stakkels dummerhoveder, for de spørger:

«Hvad vil De dog med dem»?

«I vil blive anmeldt for at have brudt Grundloven, når den tid kommer».

De gik i gang og var utroligt grundige, andre betjente blev sat til at gennemrode loftet og kælderen, man kunne se, at de havde rodet rundt i tørvæne, for de var møgbeskidte.

En betjent roder inde i kakkellovnen og haler udstødende et triumferende hyl flere ark Niels Ebbesensmærker ud.

Hold da helt kæft, hvor blev jeg sur på mig selv, hvordan i al verdens riger og lande kunne jeg have overset et så oplagt gemmested? Senere har jeg fundet ud af, at når jeg ikke kigger i kakkellovnen, er det naturligvis, fordi jeg har udelukket den; risikoen for at en eller anden af vanvare skal brænde mærkerne, der svarede til rede penge, var simpelthen for stor.

Ordensmagtens håndhævere drager omsider af, og jeg siger til mor:

«Jeg smutter for at give far besked». Forsigtigt går jeg ned i gården, får fat i cyklen og kommer gennem en kældergang ud i en helt anden gade. Kører spejdende lidt rundt og ganske rigtigt, to betjente er placeret, så de kan holde opsyn med både porten og vor opgang. I brev til far skrev jeg, at næste besked kunne han finde i saddeletrøret på mors cykel, som jeg så ville lade stå inde i mormors gård.

To dage senere får jeg den skøre ide at tage gas på panserbasserne, og beder mor om 25 øre til en sporvognsbillet.

«Hvor skal du hen»? «Ud at lufte de to skiderikker, der hænger nede på gaden».

Mor var lidt betænkelig, men efterhånden som vi udmaledede os, hvordan jeg ville lave det lille nummer, syntes hun idéen var så god, at hun godt ville med, men da hun jo ikke var nogen hurtigløber, måtte hun blive hjemme.

Jeg går til stoppestedet, linje 5 kommer, jeg står op på forreste perron på forvognen, ordensmagten stiger op på bagperronen.

Vi sætter i gang, jeg hopper af, de hopper af, og da bagperronen er ud for mig hopper jeg op igen og vinker. Konduktøren når ikke at få min 25 øre, så jeg hopper af ved næste stoppested og går hjem.

De står plantet der igen, jeg slår et slag rundt om dem og går over til stoppestedet. De bider igen på krogen. Nu er de tændte.

De er overbevist om, at jeg har noget farligt, noget landsskadeligt for. En ny linje 5 kommer, nu går jeg op på bivognens bagperron.

De går op på forperronen. Jeg sætter mig mageligt til rette og får en omstigningsbillet.

Man kunne køre i en time og femten minutter på denne billet. Ved Amagerbrogade står jeg af; de følger med, jeg lader sporvognen komme i gang, jeg springer på. Der er ikke megen fart på, de kan lige nå at springe på.

De får en tur til endestationen i Husum, og på vej hjem får de lov til at motionere. Jeg hopper fra den ene sporvognslinje til den anden, men det var nogle sløve, gumpetunge bananer, så jeg skulle hele tiden sørge for, at de kom med op eller ned.

Ved Rådhuspladsen lod jeg dem køre, sporvognen havde så megen fart på, at de ikke turde hoppe af igen. Det kostede mor 75 øre at få dem opdraget til at lade os være i fred, det tog et par dage.

Mor kunne midt i al det sørgelige grine, da jeg aflagde rapport.

Når man i dag diskuterer det danske politis indsats under krigen for vort fælles fædreland, dukker billedet af de store, svedende pansere op, som med tungen hængende langt ud ad halsen gjorde deres pligt, når de efter deres bedste evne, som nu ikke var alverden, forsøgte at halse efter for at hapse den for kongeriget så „farlige“ skoledreng.

En modstandsmand må melde sig til politiet

Man skulle jo tjene penge til familien, der skulle smør på brødet.

Da der er gået omkring tre uger, får far af uransagelige kanaler besked på, at politiet ikke har så meget på ham, at de vil anklage ham.

Han får besked på at gå op og spørge, om de vil snakke med ham. Hvis de spørger, hvor han har tilbragt de tre uger, har han holdt ferie og ligget i telt.

Han får det overstået, for det var komplet umuligt at leve illegalt på det tidspunkt, da man ikke kunne få nogen hjælp nogetsteds.

Socialkontorerne nægtede i strid med loven at udbetale socialhjælp. Karl fik fire og den anden kammerat tre måneders fængsel. Karl kom aldrig over, at han var brudt sammen og havde bragt et par kammerater i fedtefadet, men vi forstod ham godt, og der var ingen bitre følelser, fordi sagen var nemlig i al sin enkelhed; en formodning ganske vist, at Karl havde arbejdet sammen med sin gamle kollega, Ejgil Larsen, stifteren af og den første leder af de kommunistiske sabotagegrupper – KOPA.

Branden på Riggerloftet på B&W havde de måske sammen med Svensson været fælles om; den ville det være for dyr at tilstå, derfor holdt Karl kæft med den og tilstod – «fodrede» politiet med noget forholdsvis uskyldigt. Svensson nævnes under skibssabotage.

At vi på forhånd fik kendskab til anklageskrift og en evt. dom må ene og alene skyldes Ejgil Larsen, som på trods af, at der i begyndelsen var udlovet en dusør på 5.000 kr. på ham, færdedes nærmest hjemmevant på Politigården. Hvordan? Jeg ved det ikke.

Få dage efter, at det danske politi havde udlovet dusøren på 5.000 kr. for oplysninger om Ejgil Larsen, satte man den op til 10.000 kr.

Slutbeløbet blev den formidable sum af 50.000 kr.

Omsættes dusørerne til den tids lønninger for en rask smedesvend: for hvem en ugeløn på topplan var ca. 175.- kr. blev der således tale om: 285 ugers surt slid; eller næsten 6 års slavearbejde

At Ejgil Larsen undgik arrestation i et land med mere end emsige danske politifolk, i en vrimmel af stikkere (af nogle opgjort til 15.000) kan skyldes Vorherre eller mandens helt usædvanlige evner.

Tørre facts

Ejgil Larsen stiftede, organiserede og ledede KOPA, den kommunistiske sabotageorganisation, som senere fik navnet BOPA.

Fra at være en ren kommunistisk organisation blev den som andre modstandsorganisationer efterhånden som krigen skred frem bredt sammensat; årsagerne hertil var flere:

1. KOPAs første sabotører var i overvejende grad spaniensfrivillige, men dansk politis emsighed bevirkede, at hovedparten af disse pionerer blev sat bag lås og slå. Mange (mellem 81 og 131) blev udleveret af danske myndigheder til tyskerne, torteret til døde, henrettet eller anbragt i dødslejrene. Derfor var tilgang af nye sabotører nødvendig.

2. Ejgil Larsens organisationstalent bevirkede, at aktionerne blev samordnet. Man havde oplevet, at forskellige grupper i KOPA i nattens mulm og mørke forsøgte at sabotere den samme virksomhed på samme tid. Eks. bilværksted i Griffenfeldtsgade i Kbh.

3. Ejgil Larsen skrev Kogebogen, en lærebog i sabotage og om, hvorledes man selv kunne fremstille sabotagemidler.

Fremstillingen af brandbomber var en fiasko. Med stor personlig risiko fik man dem anbragt og tændt for at opleve, at de fusede af uden virkning. Bedste brandmiddel var og blev fredags Berlingeren og mors husholdningssprit.

4. Navneændringen til BOPA var et forsøg på at få tildelt våben og sprængstof fra nedkastningerne fra England. Karakteristisk for organisationen var, at den i det store og hele selv skaffede de våben og det sprængstof, den brugte. Nogen sikker viden har jeg ikke, kun fornemmelser, og jeg dømmes ikke en pioner i modstandskampen – en god kammerat, men Ejgil Larsen handlede på egen hånd i mindst to tilfælde og bragte sig i et modsætningsforhold til DKP's ledelse.

Den ene gang var, da han gravede tunnellen og flygtede gennem den fra Horserød, på trods af kammeraternes vedtagelse om ikke at flygte. Anden gang var, da han, som nogen hævder, på egen hånd forhandlede med tyskerne for at få arresterede kammerater frigivet mod til gengæld at tilbyde dem sabotagestop.